

Reindriftsdirektør hos Statsforvalteren i Trøndelag, Siv Merethe Belbo, og leder for samisk forum og sør-samiske område, Finn-Arne Schanche Sefors. Foto: Cecilie Bergan Stuedal

– Ingen næring er så avhengig av domstolsaker som reindrifta

Samisk forum arrangerte et seminar på Storstuggu med mer enn 40 deltakere, og der nær 30 av dem var dommere og jord-skifterettsdommere.

CECILIE BERGAN STUEDAL

Reindriftsdirektør hos Statsforvalteren i Trøndelag, Siv Merethe Belbo, var en av foredragsholderne på seminaret. Der ga hun en orientering om reindriften og saker som omhandler arealinnngrep i det sør-samiske området.

– Betydninga og omfanget av reindrift i Sør-Norge blir ofte glemt i det nasjonale perspektivet, selv om en stor andel av den totale verdiskapinga skjer her. Det er ingen næring som er så avhengig av domstolsaker som reindrifta. Det mangler en del praksis og saksbehandlingsrutinene varierer, sier hun, og legger til at det var en gyllen mulighet å holde foredrag på seminaret og få snakke med noen som har veldig stor betyd-

ning for lovanvendelsene i reindriften i det sør-samiske området.

Viktig å forstå

Leder i Samisk Forum og saksbehandler for Indre og Østre Finnmark tingrett, Finn-Arne Schanche Sefors, sier at det har vært stor interesse for seminaret. Bakgrunnen er at domstolene har en del arealkonflikter som er og som de regner med også kommer i framtida.

– Som dommere er det viktig at vi har god kunnskap om alle samfunnsforholdene og de aktuelle problemstillingene. På den måte kan vi forstå sakene og så godt som mulig få sett på den fra alle perspektiver, sier Schanche Sefors.

Kunstige grenser

Belbo sier at distriktsgrensene sør i Trøndelag skaper konflikter ved at de ikke er tegnet etter naturlige grenser. Dette gjør at det er umulig å benytte beiteområder innenfor reinbeitedistriktet uten at reinen også trekker utenfor.

– Tilgang på nødvendige arealer er en sentral forutsetning for at næringen oppnår målet om økt produksjon

og lønnsomhet. Reindriften vern mot annen bruk av deres beitearealer er i utgangspunktet sterkt, men beitearealet reduseres stadig, opplyser hun.

Belbo sier videre at det er et behov for at reindriften status og rettigheter avklares tydeligere mot andre interesser, og at det lages statlige planretningslinjer som ivaretar tilstrekkelig arealer for reindriften.

– Det er også behov for at reindriften rettigheter tas på alvor, og at det avklares i hvilken grad og form reindriften skal videreføres, sier hun.

Betydelig spenningsforhold

Ifølge Statsforvalteren i Trøndelag utgjør reindriften arealet i Trøndelag cirka 30.000 kvadratkilometer, som er 68 prosent av totalarealet. Reintallet er på rundt 18 prosent av det totale antallet i Norge.

– Reindriften omfang og bruk av arealene gir betydelig spenningsforhold når andre samfunnsinteresser har behov for arealer til utbygging og annen næringsutvikling og bruk. Dagens utvikling vil trolig på sikt gi for lite

eller dårlig reinbeite for at reindriften kan drive tradisjonelt, sier Belbo.

Stor påvirkning

Hun opplyser at et distrikts totale beitekapasitet er betinget av beitebalansen mellom de ulike årstidsbeiteene. Vinterbeiteene bestemmer i stor grad flokkstørrelsen, mens sommerbeiteene er mer avgjørende for vektøkning og produksjon. For det samiske reinbeiteområdet skal loven legges til rette for en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift med basis i samisk kultur, tradisjon og sedvane til gagn for reindriftsbefolkningen selv og samfunnet for øvrig.

– Økonomisk bærekraftig drift innebærer et tilstrekkelig økonomisk livsgrunnlag for reindriftsutøverne i et langsiktig perspektiv. Kulturell bærekraftig drift innebærer ivaretagelse av den familiære, reindriften, som bidrar til å sikre samisk språk og samfunnsliv, sier hun.

Reagerer ulikt

Statsforvalteren har også i oppgave å tilse at reindriften foregår i tråd med reindriften-lovens øvrige bestemmelser med hensyn til velordnet

reindrift. Forskning viser at rein påvirkes av forstyrrelser i større eller mindre grad.

– Simler, kalver og reinbukker kan reagere ulikt på forstyrrelser, og simler er spesielt sårbare i forbindelse med kalvingen om våren. Simler utgjør 70-80 prosent av reinflokkene. Om lag 89 prosent av samiske reinbeiteområder ligger innen 5 kilometer fra fysiske inngrep som bygninger og infrastruktur. Effektene av fysiske inngrep forsterkes av klimaendringer og det er derfor behov for reserverbeite.

Problematisk for tradisjonell drift

Belbo sier at de har observert i kampen om landarealer at det er store interesser og mange sammenhenger som kommer i konflikt.

– Her er det både energi og penger med i bildet, og derfor er vi nødt til å være tydelige på naturens rammer. Reindriften kan bidra til å sikre samisk språk og samfunnsliv, sier hun.

problematiske for en tradisjonell samisk reindrift i framtida, argumenterer hun.

Må vite hvor grensa går

Schanche Sefors sier at det er her Fosen-saken kommer inn og hvor høyesterett sier at det går en grense for mye inngrep man kan ha, før man bryter menneskerettighetene.

– For domstolene som skal behandle slike type saker er det veldig viktig at man skjønner hvor grensene går for hvor mye inngrep som kan tåles for man bryter samenes og reindriftsutøvernes menneskerettigheter. Det har vist seg viktig at man har et særlig fokus på dette her i sør, sier han.

Belbo har et inntrykk av at det er veldig mange som etter spørsmål kunnskap og er interessert i basiskunnskap, forskning og utredninger.

– Det vitner om at det er forståelse for at det er noe vi trenger kunnskap om, og som kan bidra til at avgjørelser som tas gjøres på en måte som er levevis for flest mulige, sier hun.

Ulik

kunnskapsbakgrunn

Schanche Sefors legger til at det er kjempeviktig at man

har forhåndskunnskaper når man kommer til en rettsak.

– Vi som dommere har fått ganske god kunnskap om det norske språket, kultur, samfunns- og institusjoner, og næringer. Men det samme har vi ikke lært på verken skolen eller universitetet om de samiske forholdene. Det er derfor viktig å bruke ressurser på å få kunnskaper om slik at vi skjønner konteksten så godt som mulig før vi skal starte en sak, sier han.

– Burde det etableres en egen del av dommerutdanninga som gir kunnskap om de samiske forholdene?

– Vi jobber med hvordan disse problemstillingene skal inngå i dommerutdanninga, både i introduksjonsprogrammet og etterutdanningen. Vi har også hatt en del seminarer der det er fokus på dette. Vi vil arbeide videre med å få dette integrert best mulig, sier Schanche Sefors.

– Det tas ofte opp at reinen blir overprioritert i forhold til bøndene. Hvordan ser dere på den problemstillinga?

Belbo svarer at dette er en kjent problemstilling, men at Statsforvalteren må forholde seg til lovverket.

– Reindriften har fått et godt vern i forbindelse med reindriftenloven, og det er Statsforvalteren også innforstått med. Vi er enige i at det er for lite verktøy i verktøykassa vår noen ganger, men da må vi ha en dialog og finne ut hva som er den beste løsningen tross alt dette. Det handler også mye om kunnskap, forståelse og respekt for hverandre, sier Belbo.

Schanche Sefors sier at konflikten har rot i de historiske forholdene der reindriften har blitt presset unna til fordel for jordbruket.

– Det er naturlig at det oppstår konflikt når man får en rettsavgjørelse hvor man kanskje slår fast at reindriften har større rettigheter enn det som tidligere ble antatt, fordi det er noen som da kan føle at de blir nedprioritert, sier han og utdyper.

– Her må man legge til grunn for det Høyesterett har sagt for eksempel i Selbo-dommen og forsøke å gjøre det beste ut av det. Man må prøve å forebygge konflikter med informasjon og gjerdbygging dersom det er aktuelt.